

UČNI NAČRT

Tematski sklop	Izbirni del
Tema / vsebina	Odnosi med kulturami

UČNI NAČRT

Cilji	Spoznajo pomen kulture in medkulturnega dialoga
Pojmi	Kulture in ekologija; odnosi med kulturami; medkulturni dialog.
Možne medpredmetne povezave	Slovenščina, zgodovina, filozofija za otroke, geografija
Dodatne informacije za učitelje	Čas potreben za obravnavanje te aktivnosti je 3 didaktične enote. Aktivnosti, ki jih tukaj predlagamo, so povzete po priročniku <i>Kompas</i> (2005; str. 139-146). Vse aktivnosti so prilagojene za delo z osnovnošolci, vendar so še vedno zahtevne. Učitelj se naj sam odloči, ali jih je smiselno izvesti. V kolikor se odloči, je pomembno, da natančno spremlja delo skupin in jih usmerja v smislu, da čim boljše izkoristijo učne materiale in kartice za igro vlog.
Dodatne informacije za učence	1. Pomembno je, da vsakdo prispeva čim več v skupinskem delu. 2. Da natančno prisluhnejo argumentom nasprotne skupine. 3. Da povežejo simulacijo in razpravo z vsakdanjimi izkušnjami in informacijami, ki jih posredujejo različni mediji o dogajanju v svetu.

DIDAKTIČNI MODELI

Ime	Kulture v globaliziranem svetu
Neposredni cilji	<ul style="list-style-type: none">- Raziskovanje nasprotja med pravico do ohranjanja kulture in zaščito okolja.- Razvijanje spretnosti medkulturnega dialoga.- Razvijanje dovednosti za probleme pripadnikov drugih kultur.- Razvijanje logičnega sklepanja in prepoznavanja napak v sklepanju.
Didaktična naloga	Učitelj najprej učence pripravi na simulacijo sestanka med plemenom Maka in Mednarodnim odborom. Temu sledi sama simulacija, v okviru katere učence razdeli v skupine, vsaki skupini predstavi nalogo, ki jo morajo opraviti, in jih nato ves čas spremlja ter jim (po potrebi) pomaga. Na koncu sledi razprava z učenci, v kateri skupno ocenijo skupinsko delo in razmislijo o problematiki kultur v sodobnem, globaliziranem svetu.
Metodika-variante	
1. Spoznavanje pomena kulture in medkulturnega dialoga skozi simulacijo in razgovor	
<p>A. Tema (in predmet simulacije) je zahteva, ki jo je pleme Maka naslovilo na <i>Mednarodni odbor za lov na kite</i>. Učitelj zato najprej predstavi pleme Maka (glej spodaj) in nekaj dodatnih informacij o človekovih pravicah, kulturi in okolju!</p> <p>B. Simulacija (igra vlog). Učitelj razdeli razred v štiri skupine, pri čemer dobita po dve skupini enako nalogo. Prvi dve skupini (vsaka ima 3-5 članov) predstavljata pripadnike plemena Maka; drugi dve skupini, ki ravno tako štejeta od 3-5 članov, predstavljata privrženca okoljevarstvene organizacije Greenpeace. Pomembno je, da so vsi otroci zaposleni, pri čemer ni nič hudega, če po dve skupini dobita enako nalogo.</p> <p>Pleme Maka zagovarja pravico do lova na kite, okoljevarstvena organizacija Greenpeace pa se zavzema za popolno preprečevanje lova na vse vrste kitov.</p> <p>Učitelj razdeli skupinam učne materiale (glej spodaj) in kartice za igro vlog (glej spodaj), pri čemer dobita po dve skupini enaki kartici. Vse skupine dobijo 15-20 minut, da se pripravijo in sestavijo svoj zagovor (svoj primer) pred mednarodno poroto.</p>	

Ko mine čas za pripravo, učitelj pokliče dve skupini (eno, ki predstavlja pleme Maka, in eno, ki predstavlja Greenpeace) pred tablo, kjer predstavita svoja stališča, argumente, zakaj bi morali lov na kite bodisi ponovno dovoliti bodisi prepovedati. Vsaka skupina ima na voljo 5 minut. Ostali dve skupini v tem času igrata mednarodno poroto, ki bo prisluhnila argumentom, pod vodstvom učitelja izpeljala razpravo o tem, kdo ima bolj prav (pleme Maka ali Greenpeace) in na koncu razsodila v prid enih ali drugih.

Pri naslednjem srečanju se vloge obrnejo in svoje argumente predstavita naslednji dve skupini (torej tisti, ki sta doslej igrali poroto).

Načrt razprave z učenci (sledí po simulaciji kot razprava med člani porote):

1. Ali so se nastopajoči dobro vživeli v svoje vloge?
 2. Katera skupina je predstavila boljše argumente? Utemeljite!
 3. Kateri argumenti so boljši: tisti, ki se naslanjajo na čustva, ali tisti, ki jih podpirajo razumni razlogi?
 4. Ali je težko sprejemati običaje drugih kultur?
 5. Ali bi morali te običaje vselej sprejeti? Ali obstajajo kakšne izjeme? Razložite!
 6. Ali zahteva Greenpeacea diskriminira zahteve plemena Maka?
 7. Ali smo dolžni vselej ohranjati kulturne tradicije?
 8. Kakšne so naše kulturne tradicije?
 9. Kaj pa, če mlada generacija noče več ohranjati kulturnih tradicij predhodnih generacij in želi uvesti svoje tradicije? Kdo ima bolj prav? Utemeljite!
 10. Ali je sprememba kulture vselej slaba?
 11. Kaj ima prednost: ohranjanje kulturne tradicije ali ohranjanje okolja in živalskih vrst?
 12. Učitelj lahko v določenem trenutku napravi ovinek in prikaže nekatere zmete v sklepanju (glej učne materiale). Ko učencem predstavi tri tipične zmete v sklepanju, jih lahko zastavi naslednje vprašanje: Kako ocenjujete argument Greenpeacea, ki pravi, da bi dovoljenje za kitolov plemena Maka potegnilo za sabo kup podobnih zahtev? Kateri med prikazanimi zmotami je to sklepanje najbolj podobno? Toda ali je to sklepanje v resnici zmotno? Ali so vse, denimo, spolzke strmine spolzke?
- Itđ., ipđ.

2. Ogléd filma Nube

Če obstaja možnost (v okviru kakšnega medpredmetnega sodelovanja ipđ.) si lahko ogledamo odličén film Toma Križnarja *Nube-čisti ljudje*. Spodaj prilagamo tudi odlomek iz istoimenske knjige, ki lahko po ogledu filma olajša začetek razprave o filmu.

Odlomek iz knjige:

»Nube so doma na kamnitih otokih sredi morja savan zahodno od Nila v osrednji sudanski provinci Kordofan. Divje razmetane granitne gore privlačijo dež in v svojih nedrih hranijo vodo tudi v najhujših sušah.

V te naravne trdnjave se zato že vso zgodovino zatekajo različna afriška ljudstva, ki so na varnem pred lovci na sušnje ohranila prvobitno Afriko in ostala prvinsko človeško občutljiva. Istočasno pa so Nubske gore nekakšen začaran, zaklet, uročen, od ostalega sveta ločen svet.

Prvič sem vstopil vanje v sušni dobi leta 1980. Pričel sem, tako se mi zdi, nekako nagonsko. Pripeljal me je bil osel, ki sem ga kupil v zadnji arabski vasi, da mi je nosil vreče sladkorja, čaja in soli in druge drobnarije, namenjene za darila.

Sodelovali sta tudi dve kozi in štiri kokoši. Pravzaprav sem pritaval. Vsake toliko sem bruhal žolč in iztrebljal kri. V trebuhu, steni dvanajsternika mi je krvavela luknja. Zdravniki doma so rekli, da zaradi preobremenjenosti. Kolega, ki se je ukvarjal z medicino, pa je menil, da zato, ker sem zanemaril srce in dušo.

Ne vem, kako so me Nube takrat pozdravili. Dobro pa se spomnim jutra, ko se je drevo poleg moje kočé kar tako, nenadoma, prijazno nasmehnilo. Tudi veličastne granitne skale nasproti so kar na enkrat dobile obraze, zdelo se mi je, da tudi pamet in celo globlji smisel. Pest kuhane prosene kaše je tako slastno teknila in voda, tistega malo rjave vode iz kalabaša, voda je bila dobra, tako dobra...

Nube iz plemena Mesakin v vasi Reka so me namestili v eno od praznih koč in mi ponudili njivo in ženo, dve ženi ... in me prosili naj ostanem. "Zlo se zgrinja nad nas," je sklonil glavo vaški poglavar. "Ti si belec, ti poznaš poti belega človeka. Pomagaj nam." V Nubskih gorah sem srečal najbolj zdrave in zadovoljne ljudi,

živeče po postavah pradavne ljudske demokracije. Imenoval sem jih čisti ljudje. Izkušnje z zamaknjenostjo in vznesenostjo, ki sem jih okusil med Nubami, sem potem skušal ponoviti v različnih drugih staroselskih kulturah druge po zemeljski obli. A tako kot med Nubami ni bilo nikoli in nikjer več.

Vsa leta potem sem želel nazaj. A si nisem upal. Redke novice, ki so vsake toliko pricurjale iz Sudana, so vse po vrsti govorile o vojni. (Vir: <http://www.extremekanal.com/kriznart/kriznar/nube1/nube1.htm> (18. 6. 2006).«

Opomba: Verjamemo, da si bo učitelj načrt za razpravo z učenci zasnoval sam.

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none"> - Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Generacije in kulture</i>. - Milharčič-Hladnik, Mirjam: Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred devetletne osn. šole; pogl. <i>Generacije in kulture</i>. - Državljska vzgoja in etika; delovni zvezek za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Generacije in kulture</i>.
Internetni / knjižni kotiček za učence	<ul style="list-style-type: none"> - http://www.greenpeace.org (18. 6. 2008). - Markič, Olga (2000). <i>Logiški pojmovnih za mlade</i>. Šentilj: Aristej. - http://www.extremekanal.com/kriznart/kriznar/nube1/nube1.htm (18. 6. 2006)
Internetni / knjižni kotiček za učitelje	<ul style="list-style-type: none"> - Kompas: priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah; prevod in priredba Alenka Elena Begant; DZS; Ljubljana 2005. - http://content.lib.washington.edu/ (18. 6. 2008). - http://www.highnorth.no (18. 6. 2008). - http://www.seashepherd.com (18. 6. 2008). - http://www.iwcoffice.org (18. 6. 2008). - http://www.greenpeace.org (18. 6. 2008). - Šuster, Danilo (1998). <i>Moč argumenta: logika in kritično razmišljanje</i>. Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru.

Učni materiali:

Pleme Maka:

Ljudstvo *Maka* (pogosto imenovani tudi *Makajci* ali *pleme Maka*) živi v rezervatu na najbolj severozahodnem rtu polotoka Olympic v državi Washington v ZDA. Njihov rezervat trenutno obsega 27.000 hektarjev. Julija 1999 je pleme štelo 1214 registriranih članov, čeprav jih je v rezervatu živelo samo 1079. Povprečna stopnja nezposlenosti med njimi je 51-odstotna. Prihodki skoraj 49 odstotkov vseh gospodinjstev v rezervatu so pod državno mejo revščine, in 59 odstotkov vseh bivanjskih prostorov pripadnikov plemena je označenih kot podstandardni.

Kljub slabim podatkom so člani plemena Maka še zmeraj tesno povezani s svojim tradicionalnim izročilom. Veliko članov plemena, ki konča šolanje in diplomira, se vrne v rezervat, kjer delajo v dobrobit plemena v lokalni zdravstveni ambulanti ali javni šoli.

Vir: <http://content.lib.washington.edu/>

Nekaj dodatnih informacij o človekovih pravicah, kulturi in okolju:

Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah v svojem 1. členu pravi:

1. Vsi narodi imajo pravico do samoodločbe. S to pravico si svobodno določajo svoj politični status in svobodno zagotavljajo svoj ekonomski, socialni in kulturni razvoj.
2. Da bi dosegli svoje cilje, vsi narodi svobodno razpolagajo s svojimi naravnimi bogastvi in viri, kar pa ne sme biti v škodo obveznostim, ki izvirajo iz mednarodnega ekonomskega sodelovanja, temelječega na načelu vzajemne koristi in na mednarodnem pravu. Noben narod ne sme biti v nobenem primeru prikrajšan za svoja lastna sredstva za obstoj.

15. člen: države pogodbenice tega pakta priznavajo vsakomur pravico:

- (a) udeleževati se kulturnega življenja;
- (b) uživati dosežke znanstvenega napredka in njegove rezultate.

V preambuli Dunajske deklaracije iz leta 1993 je zapisano, da so »vse človekove pravice univerzalne, nedeljive in medsebojno povezane. Mednarodna skupnost mora upoštevati človekove pravice globalno na pošten in enoten način, na enakih osnovah in z enakimi poudarki... z upoštevanjem narodnih in regionalnih posebnosti ter različnih zgodovinskih, kulturnih in verskih vplivov.«

Leta 1981 je *Mednarodni odbor za lov na kite* odločil Aboriginom dovoliti trajnostni kitolov.

[...]

Leta 1982 je bil razglašen moratorij na lov ogroženih vrst sivih kitov. Do leta 1994 se je njihovo število povzpelo na ocenjenih 21.000 in skladno s tem je bila ta vrsta kita umaknjena s seznama ogroženih vrst v ZDA.

Tri napake v sklepanju

Ad hominem

- »Pogosta strategija v izmenjavi argumentov je argumentiranje *proti osebi*. Njena stališča in argumente zavračamo tako, da skušamo spodbiti njeno verodostojnost.« Pogosto nas bolj prepriča osebnost dokazovalca kot njeni argumenti. »*Ad hominem* ima več različic, v vseh pa gre za preusmeritev pozornosti na tistega, ki argumentira - na njegovo osebnost (tisti, ki argumentira, je neumen, nepošten, nezanesljiv...), poklic, poseben interes, okoliščine ali motiv, zaradi katerih naj bi zagovarjal določen sklep. Te okoliščine spodbijajo kredibilnost njegovih trditev.« (Šuster 1998; 208)

Ignoratio elenchi (nevednost o zavrnitvi - strašilo)

Strašilo je, »ko oseba dokazuje nek sklep, njen argument zavrnamo tako, da (običajno iz „materiala“ nasprotnikovega argumenta) nasprotniku pripišemo nek drug argument – iz njega naredimo strašilo – in potem uspešno zavrnamo ta „podtaknjeni“ argument.« Npr.: »Mislim, da ne bi smeli ubijati živali samo lastno zabavo, saj živali tako kot ljudje občutijo bolečino. Lovec: - to ne drži. Ti trdiš, da so živali takšne kot ljudje, ampak jasno je, da niso, saj nimajo ne jezika, ne razuma in ne duševnega življenja. V odgovoru na prvi argument je lovec odgovoril tako, da je spremenil tezo argumenta iz „Živali občutijo bolečino“ v „Živali so takšne kot ljudje“. (Šuster 1998; 199)

Spolzke strmine

»V običajnih razpravah so spolzke strmine (angl. „slippery slope“) tipičen *argument iz posledic*. Nekemu dejanju ali tezi ugovarjamo, ker vodi do nesprejemljivih ali nezaželenih posledic.«

»Spolzke strmine uporablja tisti, ki trdi, da nas prvi, majhen korak v določeni smeri vodi do drugih korakov v enaki smeri, na strmino, po kateri nato logično neogibno zgrmimo v prepad nesprejemljivih sklepov.« Gre za logiko: veliko majhnih korakov vodi v prepad. Ker takšno posledico zavračamo, sklepamo, da moramo zavrniti tudi začetni, »nedolžni« korak. Zmota nastopi predvsem, ko pot navzdol ni neizogibna. Recimo, ali bomo postali debeluhi, če bomo pojedli košček torte? Pomembno je torej, kako daleč gremo. »Strmino ovržemo, če uspemo pokazati, da zadnji dogodek v zaporedju ne sledi neogibno iz začetnega, veriga je nekje prekinjena.« (Šuster 1998; 205-206)

Kartice za igro vlog:

Pleme Maka:

Vaša vloga je predstaviti primer Indijancev iz plemena Maka, ki živijo na severovzhodni obali Severne Amerike. V tej aktivnosti poskušajte uporabiti vse svoje poznavanje človekovih pravic in tematike varovanja okolja skupaj z naslednjimi citati in informacijami s spletne strani Makajcev:

»Čeprav je minilo že 70 let, odkar je bil ulovljen poslednji kit, so ceremonije, rituali, pesmi in zgodbe o lovu na kite še zmeraj živi in se prenašajo iz roda v rod. Na tem lovu je temeljila celotna družbena struktura našega plemena. Čeprav se danes Indijanci iz plemena Maka preživljajo z ribolovom in lovijo predvsem polenovke in pacifiške sabljarice, ki jih nato prodajajo lokalnim ribiškim tovarnam, je med njimi še zmeraj ohranjen prastar sistem delitve ulova med člani družine in prijatelji.«

»Število kitov v morjih se je zmanjšalo zaradi industrijskega lova, ki so ga izvajali Evropejci in Američani. Ko se je vlada ZDA končno odločila in sprejela zaščitne ukrepe, so bili tudi člani plemena Maka prisiljeni prenehati loviti kite. Sedaj je število kitov spet tolikšno kot v najboljših letih. Našteli so jih kar 21.000, kar je njihova zgodovinska zgornja meja na tem območju, in lani so bili umaknjeni s seznama zaščitnih živali.«

»Naša mladina zmeraj bolj spoštuje in ceni svoje korenine in ponosni so na lastno kulturno ter zgodovinsko identiteto. Imajo namreč privilegij, da so del kulture z zelo dolgo tradicijo, kar ima le malo mladih v ZDA.«

»Sivih kitov ne nameravamo loviti zaradi komercialnih namenov... čeprav krožijo govorice, da jih bomo prodajali Japoncem. Naš namen je lov na kite iz ceremonijalnih in preživetvenih razlogov. Prosimo za dovoljenje za ulov do pet kitov letno, vendar ni rečeno, da bomo ulovili vseh pet. Želimo imeti aktivno vlogo pri ohranjanju te vrste in zagotoviti, da ta živalska vrsta nikoli več ne bo na seznamu ogroženih... Naše pleme je tisto, ki najbolje ve, kako pomembna je ohranitev in omejitev letine... to je tudi sestavni del naših vrednot.«

»Člani plemena Maka lovijo z manjšimi priobalnimi ladjami. Zaenkrat še nismo sprejeli nobene odločitve, na kakšen način se bo izvajal lov na kite glede na tehnologijo. Možnost je, da se bomo odločili za uporabo starih, ročnih harpun ali pa za posodobljene oblike z razstrelivom na konici, kot jih uporabljajo na Aljaski pri lovu na kite glavače.«

Greenpeace

Člani Greenpeacea se po vsem svetu s kampanjami bojujejo za svojo vizijo doseganja trajnostnega razvoja sveta.

Pred poroto (razredom) boste morali uporabiti svoje znanje o človekovih pravicah in varovanju okolja skupaj s citati in informacijami s spletne strani Greenpeacea.

»Lahko ga predstavljate kakor koli želite – še vedno je lov na kite umor, in moriti ni prav. Resda kiti niso ljudje, toda ali ste popolnoma prepričani, da so zato manj vredni kot ljudje? Miselnost, ki odobrava pomore kitov, je zelo blizu tisti, ki ne nasprotuje niti genocidu »manjvrednih« človeških bitij. Verjamemo, da izraz »človekove pravice« ni šovinističen glede vrste živih bitij. Široko gledano, so tudi kiti in drugi sesalci na neki način upravičeni do svojih človekovih pravic, ali vsaj »humanističnih pravic«, izhajajočih iz temeljnih pravic, ki jih vsi štejejo za del naše humanitarne tradicije.«

[...]

»Podpisane skupine z vsem spoštovanjem pozivamo pleme Maka, naj se odreče svoji zahtevi po ponovni uvedbi lova na kite. Pripadniki različnih kultur sveta imajo kite za svete in vsako vrsto živih bitij za suveren narod zase, ki je prav tako vreden spoštovanja in zaščite. Sivi kiti vsako leto preplavajo ogromne razdalje in osrečujejo tisoče opazovalcev. Po teritorialnih vodah plemena Maka potujejo le kratek čas. Menimo, da bi bilo treba zaradi narave, ki se uničuje, pomembne duhovne tradicije upoštevati na celotnem planetu.« *Skupna izjava Action for Animals, Action for Animals NETwork in drugih organizacij.*

»Bil sem popolnoma šokiran, ko sem slišal, da se razmišlja o ponovnem lovu na sive kite – ali na katere koli kite...« je izjavil predstavnik ZDA Jack Metcalf. »Kot smo ugotovili, omenjeno pleme zahteva dovoljenje za ulov petih sivih kitov, in če jim bo to odobreno, bo tudi veliko drugih plemen v Kanadi in Aljaski takoj reklo: "No, če jih lahko lovijo oni, potem jih lahko tudi mi." Menim, da ljudje v Ameriki, ki so še posebej navezani na kite, še niso pripravljani na tako »žetev« med temi živalmi.

»Kiti so še zmeraj ogrožena vrsta, in to kljub moratoriju na lov na kite, ki ga je kitolovcem vsilila mednarodna skupnost leta 1986. Učinkovita metoda za nadaljnjo zaščito populacije kitov bi bila razglasitev zatočišč – območij, kjer bi bil lov na kite trajno prepovedan.«

»Izredno težko je natančno določiti število kitov neke vrste. Velikost populacije se določa z odstopanji tudi do +/- 50 odstotkov. Ker pa se število populacije kitov spreminja zelo počasi, je po izsledkih le nekajletnega opazovanja nemogoče reči, ali število trenutno narašča ali pada. Vsekakor ni nobenega dvoma, da komercialni lov na kite število teh zmanjšuje.«